14. 3. 2012

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Oddlužení není pro podnikatele?

Od účinnosti zákona č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) již uplynula dostatečně dlouhá doba na to, aby vešlo v obecnou známost i mezi laickou veřejností, že dle ust. § 389 odst. 1 insolvenčního zákona může návrh na oddlužení podat pouze ten dlužník, který není podnikatelem.

Zdá se, že lze zcela jednoznačně učinit závěr, že aktivně legitimována k podání návrhu na oddlužení není osoba, která v době podání návrhu formálně naplňuje definici podnikatele uvedenou v § 3 odst. 2 obchodního zákoníku, tedy je zapsaná v obchodním rejstříku, podniká na základě živnostenského nebo jiného oprávnění, a nebo provozuje zemědělskou výrobu a je zapsaná do příslušné evidence. Přitom není podstatné, jestli dlužník, na kterého se pohlíží jako na podnikatele, v době podání návrhu na oddlužení fakticky nepodnikal a ani neměl dluhy z podnikání.

Nikoliv zanedbatelná část návrhů na povolení oddlužení však pochází od bývalých podnikatelů - fyzických osob, kteří v minulosti zpravidla jako živnostníci podnikali a kteří již před podáním návrhu na oddlužení svoji podnikatelskou činnost formálně ukončili zrušením živnostenského oprávnění. Důvodem pro zrušení živnosti bývá zpravidla neprosperování a tyto osoby si proto ve valné většině nesou z minulosti závazky, které mají původ v podnikatelské činnosti. Lze těmto bývalým živnostníkům i v případě existence dluhů z ukončeného podnikání povolit oddlužení, protože formálně vzato již podnikateli nejsou?

Koncepce oddlužení dle insolvenčního zákona je postavena na premise, že dobrodiní oddlužení lze poskytnout pouze těm osobám, kteří z vlastní nezkušenosti nebo neschopnosti nezvládnou nárůst svých dluhů a jejich splácení. Naproti tomu u osob, které se rozhodnou obstarávat si obživu podnikáním, se předpokládá jejich určitá míra osobní vyspělosti a ochota přijmout riziko neúspěchu a z toho plynoucího zadlužení. Proto se v případě podnikatelů nepřipouští nucené řešení jejich dluhů na úkor jejich věřitelů formou oddlužení a nabízí se jim zbývající formy řešení úpadku – konkurz a reorganizace. Zdá se být proto logické, že nelze připustit, aby bývalý podnikatel obešel zákon tím, že formálně ukončí svoji podnikatelskou činnost a navrhne oddlužení jako způsob řešení svého úpadku, majícího původ v jeho podnikání.

S uvedenou situací se soudní praxe již vypořádala v řadě rozhodnutí. V rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009-A ze dne 21.4.2009 (R 79/2009) byl akceptován závěr, že „dlužníkem, který není podnikatelem", se ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 insolvenčního zákona rozumí taková fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a současně nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání.

Za dluhy vzešlé z podnikání dlužníka se přitom považují veškeré závazky mající svůj původ v podnikatelské činnosti dlužníka, takže kromě závazků z obchodních závazkových vztahů (srov. § 261 a § 262 obch. zák.) jde také např. o dluhy, jež mají původ v občanskoprávních vztazích, do nichž dlužník vstupoval jako podnikatel a rovněž veřejnoprávní dluhy, tedy typicky nedoplatky na daních a pojistném.

Na druhou stranu však rovněž není neobvyklé, že závazky z ukončené podnikatelské činnosti jsou marginální ve srovnání s ostatními dluhy dlužníka.

Aby striktní uplatňování závěru, že za osobou vyloučenou z okruhu osob oprávněných navrhnout oddlužení jako způsob řešení úpadku je považován dlužník mající dluhy z podnikání, ačkoliv již nepodniká, nevedlo k nepřiměřené tvrdosti, Nejvyšší soud dovodil, že ve specifických případech je posouzení věci na uvážení insolvenčního soudu (založeném na konkrétních skutkových okolnostech případu).

V R 79/2009 Nejvyšší soud na dané téma uzavřel, že insolvenční soud přihlédne vždy především k následujícím okolnostem:

1) době vzniku konkrétního dlužníkova závazku (dluhu) z podnikání,
2) době ukončení dlužníkova podnikání,
3) četnosti neuhrazených dlužníkových závazků (dluhů) z podnikání,
4) výši konkrétního dlužníkova závazku (dluhu) z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkových závazků,
5) tomu, zda věřitel, o jehož pohledávku jde, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena režimu oddlužení.

V konkrétním případě tedy není apriori vyloučeno, aby osobě, mající určitou část svých dluhů z předchozí ukončené podnikatelské činnosti, bylo povoleno oddlužení. Soud při posouzení návrhu vezme v úvahu shora uvedených 5 kritérií.

V praxi se objevují rovněž další situace, kdy dlužník, bývalý podnikatel mající také dluhy z podnikání, se pokouší řešit svoji situaci návrhem na povolení oddlužení. Například dlužník v seznamu svých závazků uvede dluh z podnikatelské činnosti, ale věřitel nevyužije svého práva a nepřihlásí svoji pohledávku do insolvenčního řízení. Nebo naopak, do insolvenčního řízení se přihlásí se svojí pohledávkou z podnikatelské činnosti pouze tento věřitel a v důsledku toho povede oddlužení k úplnému uspokojení přihlášeného věřitele. V obou uvedených případech dle názoru Nejvyššího soudu nic nebrání schválení oddlužení, protože v prvním případě se oddlužení netýká dluhů z podnikání a ve druhém případě odpadne důvod, pro který je oddlužení vyloučeno pro dlužníky s dluhy vzešlými z podnikání, tedy přenášení podnikatelského rizika na dlužníkovy věřitele krácením míry jejich uspokojení (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 39 INS 4221/2008, 29 NSČR 20/2009-B-32).

Specifickým problémem jsou dlužníci, kteří nikdy nepodnikali a nejsou podnikateli, ale kteří svým majetkem pouze zajistili dluhy vzešlé z podnikání jiných subjektů. Působí i u těchto osob překážka povolení oddlužení?

Nejvyšší soud k tomu dovodil, že výklad vylučující z účasti na oddlužení dlužníky, kteří sice již nepodnikají, ale stále mají závazky vzešlé z jejich podnikání, se nevztahuje na osoby, jež podnikateli nebyly a nejsou a které svým majetkem pouze zajistily dluhy vzešlé z podnikání jiných subjektů, bez zřetele k tomu, zda šlo o zajištění z titulu obecného ručení ve smyslu § 303 a násl. obch. zák. nebo o zajištění pohledávky zástavním právem, anebo o zajištění pohledávky zajišťovací směnkou (lhostejno, zda jde o osobu v pozici směnečného dlužníka nebo směnečného avala), viz k tomu rozhodnutí sp. zn.

70 INS 3940/2008, 29 NSČR 9/2009-A-29.

Pokud již je schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře, naskýtá se otázka, zda dlužník může obstarávat plnění splátkového kalendáře tak, že začne podnikat. Dle § 412 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona je dlužník po schválení oddlužení povinen vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat. Není tedy zřejmě vyloučeno, aby dlužník, který např. v průběhu plnění splátkového kalendáře přijde o zaměstnání a dále nemá objektivně možnost získat jiné zaměstnání s příjmem, který bude dostatečný pro plnění splátkového kalendáře, začal podnikat a plnil splátkový kalendář z takto zajištěných příjmů.

Mgr. Jiří Zrůstek,
advokát

Advokátní kancelář Zrůstek, Lůdl a partneři v.o.s.

Doudlebská 1699/5
140 00 Praha 4 - Pankrác

Tel.: + 420 210 051 143
e-mail: praha@akpzl.cz

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Prodej rodinné firmy: Co má být skutečně součástí transakce?
- Podíl před vznikem společnosti: k přípustnosti jeho převodu
- Byznys a paragrafy, díl 46.: Pravidlo podnikatelského úsudku: Jak rozhodovat bez zbytečného strachu z osobní odpovědnosti
- Bytová družstva
- Limity rozkazu k vyklizení: Skutečně pomůže rozhýbat trh s nájemním bydlením?
- Jak najít kupce pro svou firmu přes M&A poradce: na co si dát pozor ve smlouvě se zprostředkovatelem
- Nábor zaměstnanců přes agentury a M&A transakce: kde končí ochrana investice a začíná

kartel
- Nové pojetí úvěruschopnosti spotřebitele?